

P+

SPECIAL

Jaargang 17

Week 14 | 2019

Het boerenland van straks

De Nationale Omgevingsvisie (NOVI)

Toekomstbestendige regio

De Tiny House Farm
in Oosterwold, Almere

Het boerenland van straks

Worden we in de toekomst allemaal een beetje boer? Zijn we blij dat akkerbouwers de bodem beter maken door hun gewassen in stroken te verbouwen, waardoor hun akkers gaan lijken op bloeiende bloembollenvelden? Hebben we er iets extra's voor over wanneer melkveehouders samen met boswachters de weide natuurlijker maken? Hoe vinden we het om zelf gewassen te telen in en rond de stad, als stadsboer? Wat te doen aan de bodemdaling, zoals in de Noordoostpolder? Wat te doen aan de verschromelende polderklei in Flevoland? Kortom: hoe maken wij het landelijk gebied toekomstbestendig? Over al die vragen gaat de Nationale Omgevingsvisie (NOVI), die dilemma's schetst en keuzes maakt.

Het heet strokenlandbouw en het kan het Nederlandse platteland omtoveren in net zulke kleurrijke landschappen als bloembollenvelden.

“Een transitie van de landbouw is de komende decennia onvermijdelijk, waarbij landbouw weer in verbinding komt met mens, dier en omgeving”

QUOTE UIT HET KABINETSPERSPECTIEF OP DE
NATIONALE OMGEVINGSVISIE, OKTOBER 2018

Zoek de verschillen.
In het ene weiland in
Leusden lopen de oevers
geleidelijk af, waardoor
vogels beter kunnen
nestelen. Er is ook meer
plek voor insecten. Het
struweel keert terug als
natuurlijke afscheiding.
De aangrenzende
weilanden zijn nog
traditioneel: recht en strak.

De Stadsboerderij van Almere krijgt er als burenhonderden nieuwe stadsboeren bij. Op de speciaal hiervoor bedoelde kavels van de nieuwe wijk Oosterwold verbouwen ze hun eigen groenten, fruit en noten, of houden er kippen of schapen.

DE ONDERZOEKER
WIJNAND SUKKEL
“We moeten gaan denken als regenwormen”

DE BOER EN DE BOSWACHTER
ESTHER RUST EN
COEN WANTENAAR
“Mag jij zaadbommen in mijn slootkanten komen gooien”

DE DIRECTEUR
MARC VAN DEN TWEEL
“De natuur loopt straks meer in het weiland over en het weiland meer in de natuur”

DE HOGLERAAR
LOUISE VET
“We moeten naar geordende rommeltjes toe”

Er gaat een onwaarschijnlijk grote belofte uit van de 40 hectare proeftuinen van de Wageningen University bij Lelystad. Mochten Nederlandse akkerbouwers volgens deze methode gaan werken, dan wordt ons boerenland omgetoverd tot een gigantisch bloeiend bloembollenveld. In plaats van tulpen fietsen we dan langs smalle stroken gewassen in verschillende tonen groen, geel, rood, afgewisseld met rijen vruchtbomen. Maar, veel belangrijker nog: deze proeftuinen met strokenlandbouw gaan de biodiversiteit op het platteland terugbrengen. En de verarmde bodem herstellen. Boeren hebben de sleutel in handen om Nederland kleuriger en veelsoortiger te maken. Dat is een mooie kans, nu stadsbewoners de boeren verwijten maken over hun bedrijfsvoering. En dat is verkeerd, maakt ir. Wijnand Sukkel (1957) duidelijk. Het ligt volgens de ontwikkelaar van de strokenlandbouw niet aan de boeren, maar aan de ontwikkeling van de technologie. Door de komst van steeds grotere en zwaardere landbouwmachines zijn oorspronkelijke functies van de landbouw afgescheiden, zoals het bewaken van de biodiversiteit, landschapsbeheer en recreatie. De senior onderzoeker agro-ecologie: “De boeren hebben niet anders gedaan dan de machines gekocht die op de markt kwamen. Daardoor ontstond de huidige monocultuur van aardappelen, graan en bieten en werd de bodem stuk gereden. Op 30 centimeter diepte ontstaat door de zware machines een ondoordringbare laag klei of zand. Wortels van gewassen komen er vanaf boven niet meer doorheen, grondwater van onderaf ook niet meer. Het is

een belangrijke reden waarom er een probleem ontstaat wanneer we een droge zomer hebben. De ondergrondverdichting kost nu al gemiddeld 10 procent van de opbrengst.”

De gedreven onderzoeker heeft wel een oplossing. Hij is nu sinds 2010 op de proeftuinen aan het werk en zegt: “We moeten gaan denken als regenwormen. Niet meer diep ploegen, maar het bodemleven met rust laten. We moeten net als een worm verticale kanalen maken, die de grond lucht geven en voor irrigatie zorgen. We hebben andere machines nodig, die meer lijken op verticuurharken, met diepe pennen die de grond hooguit wat loswoelen, maar zeker niet omkeren.” Daar blijft het niet bij. Door de monocultuur verspreiden ziektes zich razendsnel over een akker. Sukkel: “Dat kun je voorkomen door in stroken te gaan verbouwen, van drie, vier, vijf of zes meter breed. Dan blijft een ziekte tot in die ene strook beperkt, want het andere gewas dat er naast groeit is er niet gevoelig voor. Zo creëer je buffers. Bovendien kan het kleine bodemleven zich makkelijk verplaatsen. Ik heb het over de tientallen insecten en kevertjes en wormpjes die je nu bij het ploegen kwijtraakt, maar die je gewassen beschermen. Elke plant heeft een eigen biodiversiteit om zich heen. We weten uit tellingen wat de actieradius van kevertjes is.” De opbrengst van mengteelt is volgens Sukkel 25 procent hoger met 30 procent minder ziektes. “Dat is geen nieuwe kennis. Dat wisten de Maya’s al.”

Sukkel krijgt de nodige boeren en organisaties over de vloer. Ze zijn zo vriendelijk om hem alle argumenten te verschaffen waarom de strokenteelt niet kan bestaan. “De sproeimachines bijvoorbeeld. Die hebben armen van wel 24 meter lang, aan iedere kant. Dus kun je met die korte stroken niet meer sproeien, hoor ik dan. Maar dat is niet waar. Als je zo van technologie houdt, waarom koppel je dan de nieuwste GSM-technologie niet aan kleine zelfrijdende onkruidrobots, aangedreven door een zonnepaneel? Die detecteren het onkruid en spuiten met een precisie-spuitmond alleen op die ene plek, zonder de rest van de akker mee te nemen. Scheelt ook in de kosten van bestrijdingsmiddel. Het eerste type van zulke robots bestaat al: de ecoRobotix. Het is een Zwitserse uitvinding en kost nu nog 150 duizend euro. Maar we weten ook: er zit voor niet meer dan tweeduizend euro aan materialen op. De aanschafprijs kan op termijn dus wel met een factor 10 omlaag. En vergis je niet: een zelfrijdende spuitmachine kost ook 350 duizend euro.” Wat volgens boeren ook niet kan: een enkele rij fruit of vruchtbomen midden op een akker neerzetten. Sukkel: “Je kunt heel goed nutsbomen zoals hazelaars planten en machinaal oogsten. Hazelnooten leveren een goede opbrengst op. Bij teelt van enkele rijen appelbomen als strook gaat de verspreiding van ziekten ook veel minder snel. Dat biedt kansen omdat met de toekomstige beschikbare bestrijdingsmiddelen voor de appelteelt, de ziekten en plagen niet meer onder de duim zijn te houden.”

Melkveehouder Coen Wantenaar uit Soest laat zijn koeien op de officiële eerste lentedag al buiten lopen.

Een hele lastige drempel zijn wel de landbouwsubsidies, dat moet Sukkel erkennen. “Ook die zijn met de komst van de mechanisatie meegegroeid en daar perfect op afgestemd. Het hele financieringssysteem is gebaseerd op honderd jaar monocultuur. Je hoort dus ook van overheidsinstanties en banken: ‘Dit kan niet’. Maar als we niet veranderen zullen de oogsten elk jaar minder worden. De biodiversiteit zal blijven teruglopen en de winstmarges van de boeren zullen steeds kleiner worden. We moeten niet groter blijven denken, maar juist het omgekeerde: steeds kleiner. En steeds slimmer. Naast de strook waar wordt geoogst kan ook een strook klaver staan waar de tractor met de zware laadwagen overheen rijdt. De klaver zorgt met het wortelstelsel dat de wagen de ondergrond niet verder verdicht. Of kleinere, zelfrijdende tractoren inzetten, die vaker heen en weer rijden en hun vracht overladen op de verharde weg. Dat bespaart arbeidskosten, wat altijd de grote drijfveer achter de mechanisatie is geweest.” Kent hij een voorbeeld waar de strokenland-

bouw de boeren onmiddellijk kan redden? Sukkel, zonder aarzelen: “Zeker. Europa verbiedt het spuiten met neonicotinoïden op suikerbieten. Luizen die een bladvergelingsvirus overbrengen zullen daardoor voor 20 procent opbrengstvermindering gaan zorgen. Wij gaan dit jaar bieten in de strokenteelt opnemen, om te zien of we de plaag om natuurlijker wijze kunnen bestrijden. Luizen hebben veel natuurlijke vijanden. Kevers, spinnen, lieveheersbeestjes en zweefvliegen bijvoorbeeld. Al deze soorten zijn bij strokenteelt snel ter plaatse om de plaag op te ruimen.”

“Door het samenbrengen van verbonden belangen, zoals voedselproductie, energie, economie, cultuur en recreatie, kan de toekomst van het landelijk gebied worden gewaarborgd”

QUOTE UIT HET KABINETSPERSPECTIEF OP DE NATIONALE OMGEVINGSVISIE, OKTOBER 2018

We steken over van het nieuwe naar het oude land, naar Leusden. Daar volgen we de wijsvinger van boswachter Esther. Zien we daar dat traditionele weiland? Het is net zo recht en strak als de kavels in Flevoland. Zo ziet ook het meeste Nederlandse grasland er uit, een bijna industriële benadering van landschapsbeheer. De vinger van de boswachter gaat nu naar links. Op het land van dezelfde boerderij is daar een weiland waar de slootkanten ineens niet meer stijl naar beneden duiken, maar langzaam gloeien. Een rij struikjes breekt het landschap. Voor zulke landschappelijke elementen bestond vroeger zelfs een naam: struweel. Esther: “Dit is een weiland waar de koeien evengoed kunnen grazen. Maar vogels kunnen er in de slootkant broeden en hebben ruimte hebben om te vluchten voor gevaar, zoals voor roofvogels. Kruiden en bloemen hebben meer ruimte en zorgen voor een gevarieerder grasland. Er zullen ook meer insecten zijn, vlinders, bijen.” Melkveehouder Coen vult aan: “Ik heb op mijn land in Soest ook al

Hoeveel smaken landbouw telt Flevoland straks?

Vanuit de lucht gezien is het platteland van Flevoland net zo strak opgebouwd als het stratenpatroon van Manhattan. Alsof er met een liniaal een patroon van ruiten over het land is getrokken. Maar anders dan in New York kan dit beeld de komende jaren sterk veranderen.

Het polderlandschap gaat verkleuren. Dat is de verwachting van een projectgroep onder leiding van landschapsarchitecten Berdie Olthof en Peter Veenstra. Volgens het ontwerpteam zullen de polders veranderen van 'een grootschalig en monotoon landbouwland naar een landschap met nieuwe mengverhoudingen'. De ontwerpverkenning maakt deel uit van een serie van vier 'Regio's van de Toekomst'. Landschapsarchitecte Jannemarie de Jonge (1961) coördineerde dit initiatief.

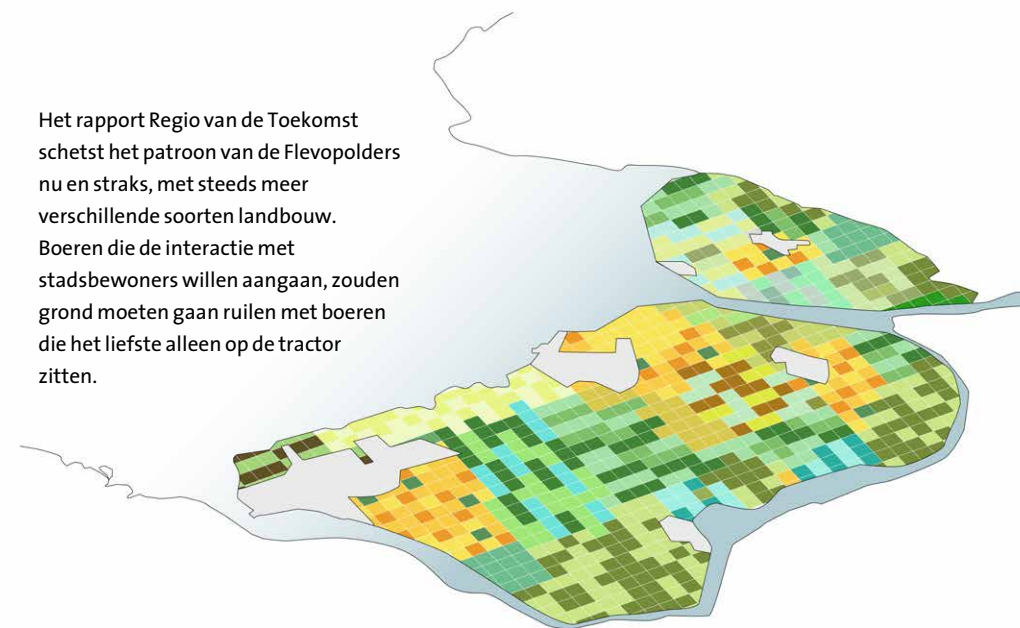
Dat grote blokken landbouwgronden veranderen in een veelkleurig mozaïek heeft volgens De Jonge alles te maken met de problemen waar de intensieve akkerbouw nu mee worstelt. Zo is in de Noordoostpolder de bodemdaling een probleem. De Jonge: "Het land wordt daar natter en zilte. Daar moet je dus gaan denken aan andere teelten en zilte landbouw". In Flevoland loopt de kwaliteit van de kleibodem terug, door het gebruik van zware landbouwmachines, kunstmest en andere chemicaliën. De Jonge: "Omdat de marges steeds kleiner worden, is er de trend om intensiever en groter te gaan. Er komen dus steeds minder boeren. In mijn jeugd had iedereen nog wel een boer in de familie." De belangstelling bij stadsbewoners voor stadslandbouw is een andere trend die door reguliere landbouwers opgepakt kan worden. Nu al zijn er initiatieven als Hereboeren, waar een professionele boer zichzelf en zijn land aan stedelingen 'verhuurt', door in opdracht groenten te verbouwen.

De Jonge: "In de stadslandbouwwijk Oosterwold van Almere ontstaan enorme moestuincomplexen. Ook dat is een nieuwe smaak in de landbouw. Tegelijkertijd zie je ook hoogstedelijke landbouw op daken en balkons ontstaan, of in gebouwen in de stad."

De veranderingsprocessen vragen nog tientallen jaren tijd, realiseert De Jonge zich. "Het is hier geen China, waar Peking bepaalt wat er moet gebeuren. Je moet hier sturen op de vrijheid van de boer. Iemand die graag alleen op de tractor zit moet je niet vragen om een publiek voedselbos aan te leggen. Er zal een soort schuifspel moeten komen, een gebiedsproces van grondruil om tot een passende match tussen boer en omgeving te komen. De juiste boer op de juiste kavel. Het Rijksvastgoedbedrijf kan daar een belangrijke rol in spelen, want het bezit een-derde van de gronden in de Flevopolders." Om de verkleuring van het landschap gefaseerd te organiseren, bedacht het team Flevoland het instrument van perceelpaspoorten die bepalen welk type boer waar in Flevoland terecht kan:

Het rapport Regio van de Toekomst schetst het patroon van de Flevopolders nu en straks, met steeds meer verschillende soorten landbouw. Boeren die de interactie met stadsbewoners willen aangaan, zouden grond moeten gaan ruilen met boeren die het liefste alleen op de tractor zitten.

Daarmee stuur je de ordening van het landschap van bovenaf, maar geef je ondernemers wel vrijheid in de precieze invulling van hun percelen.

Blijft de geldkwestie. Hoe kan de boer van straks nog tot een rendabele bedrijfsvoering komen? De winstmarges blijven alsmat verder teruglopen. Grote windmolens neerzetten? Die renderen goed. De Jonge: "De financiële dilemma's van boeren zijn gigantisch. Ik sprak een Brabantse boer die zei: 'Ik kan tien hectare grond van de buurman bijkopen, maar dan kan mijn zoon straks de overname van het bedrijf niet meer betalen. Koop ik die grond niet, dan heeft mijn zoon straks onvoldoende grond om rond te komen'. Maak de pachtprijs daarom ook afhankelijk van de creatie van maatschappelijke

waarde. Of verwerk meerkosten voor duurzaamheid eerlijk in de prijs van producten. Nieuwe smaken landbouw vragen ook andere regels, dus geef ruimte voor experiment. Stel heel Flevoland in als proefgebied. Landbouw kan meehelpen de grote opgaven van klimaat, stad en natuur aan te pakken. Zo wordt landbouw de oplossing in plaats van het probleem."

Voor het rapport Regio van de Toekomst werd gebruik gemaakt van de kennis van de leden van de Beroepsvereniging Nederlandse Stedebouwkundigen en Planologen (BNSP) en de Nederlandse Vereniging voor Tuin- en Landschapsarchitectuur (NVTL).

Landschapsarchitecte Jannemarie de Jonge: "Maak van Flevoland een proefgebied voor de landbouw van de toekomst."

een paar van zulke glooiende slootkanten. Dat worden er straks meer. Mag jij er zaadbommen komen gooien."

Ze zijn bijna even oud en volgden dezelfde opleiding: de Hogeschool Van Hall Larenstein. Toch zouden Esther Rust (1978) en Coen Wantenaar (1979) elkaar nooit gezien of gesproken hebben, want Esther werd boswachter en Coen melkveehouder. Zoals er op bijna alle bedrijventerreinen in Nederland een strikte scheiding is tussen de doodse grasperkjes en aangrenzende natuurpercelen, was er tot dit jaar ook niet of nauwelijks dialoog tussen boeren en beheerders van natuurparken. Met de nieuwe samenwerking tussen Campina en Natuurmonumenten is aan deze strikte waterscheiding een einde gekomen. Esther adviseert Coen vanaf nu over bodembeheer en biodiversiteit. Het is een vrijwillige samenwerking, want Natuurmonumenten heeft wel weilanden in eigendom, maar te weinig om daadwerkelijk het Nederlandse boerenland te veranderen in een gevarieerd natuurlandschap. "We verpachten zo'n 20 duizend hectare weiland aan enkele

honderden boeren. Dat klinkt alsof het veel is, maar het is natuurlijk niks. Zo'n 30 procent van de Nederlandse oppervlakte is weide. En van die 30 procent is slechts 2 procent van ons", zegt algemeen directeur Marc van den Tweel (1964) van Natuurmonumenten. "Maar er is nu momentum om tot verandering te komen", verklaart hij de omwenteling in denken. Over het oude wantrouwen tussen natuurbeschermers en boeren wil Van den Tweel niets horen. Vanuit het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit in Den Haag klinkt bovendien de roep om 'kringlooplandbouw'. De regering stelt in de Nationale Omgevingsvisie (NOVI) onder andere dat een transitie van de landbouw de komende tijd onvermijdelijk is waarbij de landbouw weer in verbinding komt met mens, dier en omgeving. "Hier zet ik meteen mijn handtekening onder", zegt Van den Tweel, kordaat. "De grootste winst is dat we beseffen dat we met 17 miljoen mensen gebaat zijn bij een goede en gezonde voedselproductie. Bij boeren groeit het besef dat dit mogelijk is in combinatie met een grotere biodiversiteit, met zorg voor

het landschap. Dus zijn we gaan polderen." Van den Tweel maakt dan ook zonder enige terughoudendheid reclame voor Campina en roept op om in de supermarkt vooral melk en yoghurt met het keurmerk 'On the way to PlanetProof' te kopen. "Dat is melk van de melkveehouders die met ons gaan samenwerken. Wanneer hun weilanden naast onze terreinen liggen, gaan we die grenzen verzachten, meanderen. De natuur loopt straks meer in het weiland over en het weiland meer in de natuur. FrieslandCampina biedt deze boeren een meerprijs voor hun melk. Consumenten kunnen hun waardering voor een beter natuurbeheer laten blijken door voor deze melk te kiezen. Het gaat om een paar centen extra, waar de boeren de kosten mee kunnen dekken. Laten we vooral beseffen dat voeding in Nederland nog nooit zo goedkoop is geweest. We besteden er niet meer dan 10 tot 14 procent van ons huishoudbudget aan. Tegelijkertijd worden de marges voor boeren steeds lager. We kunnen niet van onze melkveehouders vragen om dan ook nog eens de kosten van natuurbeheer te dragen."

Het is een mijlpaal, om de directeur van Natuurmonumenten zo te horen praten. De grootste 'zuivelaar' die een partnerschap aangaat met de grootste natuurbeschermer. Je zou eerder verwachten dat Van den Tweel met biologische melkveehouders zulke stappen zou zetten. "Dat doen we ook hoor", corrigeert hij. "Maar hier hebben we het over gangbare melkveebedrijven, over groot volume, over meer impact op het landschap. Campina gaat 10 procent van de melkveehouders begeleiden naar 'PlanetProof' melk. Om tot zulke enorme volumes te komen stellen wij onze kennis ter beschikking."

Boswachter Esther en melkveehouder Coen poseren voor de zwarte schuurdeur van de Ooievaarhorst in Leusden, eigendom van collega-veehouder Niels Wassenaar. Ook hij is hofleverancier van Koninklijke FrieslandCampina. Hoe gaan ze de samenwerking vorm geven? Reist Esther regelmatig vanuit Apeldoorn naar Soest om Coen van raad te voorzien?

De melkveehouder geeft zijn behoefte aan: "Ik wil elk jaar iets doen, om uiteindelijk op 20 procent natuur in 2025 uit te komen. Dit jaar wil ik 18 hectare omringd door slootranden aanpassen. Het jaar daarop de akkerranden breder maken en onbemest laten. Het jaar daarop de maaiperiodes aanpassen..." Esther: "Ik kan me voorstellen dat ik jou dan eerst bel. We kunnen kennis en ervaringen van anderen melkveehouders uitwisselen." Esther en Coen over hun samenwerking: "Dit is de natuurlijke loop van omstandigheden."

"De inzet van het kabinet is dat kringlopen van grondstoffen en hulpbronnen in 2030 op een zo laag mogelijk - nationaal of internationaal schaalniveau zijn gesloten en dat Nederland koploper is in kringlooplandbouw"

QUOTE UIT HET KABINETSPERSPECTIEF OP DE NATIONALE OMGEVINGSVISIE, OKTOBER 2018

Een duik in de bibliotheek van de duurzaamste Nederlander (volgens dagblad Trouw) is een ontdekkingstocht door onbekende werelden. Sla een boek open en kijk naar een sterk uitvergroot plaatje van een stuk bodem. Een kosmos van microben, schimmels, bacteriën, worteldraden, microdiertjes, algen en wormpjes friemelt door elkaar heen. Waar ecologe Louise Vet (1954) in geïnteresseerd is, doet eerder aan een mystieke film van David 'Twin Peaks' Lynch denken, dan aan een natuurfilm van sir David Attenborough. Ook al zien we het niet, voor het leven op aarde is juist dit bodemleven essentieel, zo betoogt Vet, prominent lid van het wetenschapsnetwerk Het Groene Brein. Niet dat ze op dit moment veel tijd heeft voor literatuurstudie. Vanuit haar prachtige hoofdkantoor van het Nederlands Instituut voor Ecologie (NIOO-KNAW) in Wageningen is Vet de gedreven frontvrouw van een verbazingwekkend breed conglomeraat van organisaties, die zich bundelen onder de vlag van het 'Delta-plan Biodiversiteitsherstel'. Met tomeloze energie bouwt Vet een ecosysteem van belanghebbenden op, die één ding met elkaar gemeen

Wie is de stadsboerin der stadsboerinnen?

Oosterwold: een complete stadswijk voor stadsboeren. Een unieke plek waar de bewoners bij aankoop van een kavel door de stad Almere verplicht worden om daar in moestuinen en kassen eigen voedsel te produceren. En voor al die honderden nieuwe stadsboerinnen is er een vraagbaak. Het is een professionele stadsboerin die al twintig jaar ervaring heeft in het bewerken van de o zo vruchtbare, maar niet erg vergevende Flevoklei. Wie er onvoldoende stromest of ander organisch materiaal doorheen werkt, zakt 's winters tot op de enkels weg in de modder en kan 's zomers met de keiharde brokstukken iemand het hoofd inslaan.

Tineke van den Berg (1960) helpt graag. Ze neemt ook al die hanen over, die bij nader inzien toch 's ochtend vroeg meer herrie maakten dan de nieuwe stadsboeren hadden gedacht. Elke zaterdagochtend biedt ze op haar boerenmarkt in Almere producten van eigen land aan. Groente, vlees, eieren. Mosterd. Vers of ingemaakt, maar altijd gecertificeerd biologisch.

Bij de nieuwe koeienschuur in Oosterwold gaan zij en haar man Tom Saat appartementen bouwen, met uitzicht op het erf en een boerenbedrijf in volle actie. Er zullen weinig plaatsen in Nederland zijn waar de verbinding tussen stad en platteland zo fysiek aanwezig is. "Als je maar ver genoeg teruggaat, zijn we ooit allemaal boer geweest", grapt Van den Berg. "Tom en ik zijn ook nieuwe boeren. We hadden geen ouderlijk bedrijf, dat we konden overnemen. Toen we een biologisch bedrijf wilden starten, konden we kiezen. Naar Oost-Europa gaan, naar Frankrijk of Canada. Maar we zagen dat er uitgerekend vlakbij de opkomende stad Almere de beste grond van Nederland te vinden was. Echte jonge polderklei. Daar zijn we toen neergestreken, tussen al die andere mensen die uit Amsterdam op het nieuwe land neerstreken. Wij hebben bij stukje en beetje een levensvatbaar bedrijf opgebouwd."

Inmiddels beschikt de Stadsboerderij Almere over 250 hectare grond voor akkerbouw, waarvan 40 hectare in eigendom. "Gelukkig een paar rechte stukken, maar ook heel veel restpercelen, of stukken met bochten. Heel veel akkers ook die grenzen aan natuurgebieden of stukken bos van Staatsbosbeheer. Wij hebben net zoveel koeien als we mest nodig hebben om de bodem gezond en toekomstbestendig te houden. Honderd moederdieren dus, die gras krijgen van kruidenrijk grasland. Wij beschouwen onszelf als een voorloper op het gebied van kringlooplandbouw."

En nu zit zij dus ook in het midden van de nieuwe woonwijk Oosterwold, tussen de eerste stadsboeren. "De verbinding is er volop", vindt Van den Berg, die spreekt van 'start-up stadsboeren'. "Wij bieden hand- en spandiensten. Onze zoon heeft al heel wat grond losgetrokken, die door de bouwwerkzaamheden was ingeklonken. In ons Poortgebouw gaat straks een tweede boerderijwinkel open, waar de bewoners ook hun eigen producten kunnen verkopen. Ik waarschuw nu al niet allemaal tegelijk courgettes te gaan telen, omdat dat zo lekker makkelijk is. Dan gaat er in juli en augustus niet heel veel voor betaald worden. Ik denk dat iedereen op den duur een eigen specialisatie gaat vinden en dat gaat aanbieden. Wat je het beste kan, of wat je het leukste vindt. Ik denk dat we een coöperatie moeten vormen, om de wensen van andere stadsbewoners uit Almere en het aanbod van onze stadsboeren goed op elkaar af te stemmen."

Contact met stadsboerin Tineke van den Berg:
info@stadsboerderijalmere.nl

Stadsboerin Tineke van den Berg van de Stadsboerderij in Almere, die haar twintig jaar ervaring met honderden nieuwe stadsboeren deelt.

hebben: ze weten net zoveel van wat er op microscopisch gebied in de bodem gebeurt als de gemiddelde burger of boer. Vrijwel niets dus. Kan dit nadeel omgezet worden in een voordeel? Gaat deze lacune in kennis de groeiende kloof tussen stad en regio overbruggen, met de ecologen van Vet als docent voor de klas? Daar moet ze wel even om glimlachen. Maar er zit wel wat in. "Stedelingen die boeren verwijten maken, mogen best eens naar hun eigen stadsparken kijken. Buitenlanders die hier komen verbazen zich over de eenzijdige aanplant. Waarom staan er nergens in Nederland fruitbomen in de openbare ruimte? Appels, peren, kersen, walnoten? Waarom planten we die niet aan? In de steden, langs onze wegen, of op onze kerkhoven en schoolpleinen? Het is niet alleen ontzettend leuk om uit de openbare ruimte te oogsten, maar juist deze bomen en struiken zijn ook een geweldige schuil- en voedingsplaats voor vogels, die leuk met ons mee kunnen feesten."

Het zou een boeiende klas worden, met Vet als docente. Boeren zullen van haar te horen krijgen dat ze 'te netjes' zijn. Vet: "Strak en recht, dat is in de beleving van de boer het hoogste doel. De natuur daarentegen houdt van rommeltjes. Walleltjes, haagjes, struiken, bosjes. Dat is het domein waar de natuur zich kan verschuilen. We moeten in Nederland naar geordende rommeltjes toe. We hebben ook alles vlak gemaakt, terwijl een heuveltje al vier verschillende biotopen heeft, door de ligging ten opzichte van de zon."

Voor het geval de boeren massaal gaan spijbelen, kan Vet als onafhankelijk voorzitter van het Deltaplan mooie beloningen in het vooruitzicht stellen. Een kleine greep van wat ze tot nu toe verzamelde: de branchevereniging van de supermarkten, het CBL, stimuleert vanaf dit jaar dat leden bijdragen aan een betere positie voor boeren en tuinders die aantoonbaar bijdragen aan de biodiversiteit. De supermarkten zullen zulke gecertificeerde producten meer prominent in de schappen zetten. De Rabobank gaat boeren vanaf 2020 belonen voor biodiversiteitsprestaties met korting op bestaande en nieuwe leningen. Agrifirm zal Biodiversiteitsmonitoren voor de melkveehouders en akkerbouwers actief ondersteunen. De provinciale Natuur- en Milieufederaties gaan verdienmodellen ontwikkelen voor na-

De nieuwe koeienschuur van de Stadsboerderij Almere, waar straks ook appartementen op het erf worden gebouwd.

tuur en landbouw via het oprichten van zes 'Koolstofbanken'.

Vet: "De kosten voor de omslag in het agrarisch gebied kun je niet eenzijdig bij de boeren neerleggen. Ik sprak met boeren die keihard werken voor een jaarlijkse marge van 15.000 euro. Dat is mager. Iedereen moet een bijdrage leveren. Ook de grondeigenaren zoals Natuurmonumenten, het Rijk of ASR die grond verpachten en een lagere pachtsom kunnen vragen. En ook burgers die vinden: 'dat boerenland is van ons allemaal'. Als je dat vindt en boeren beoordeelt op hun manier van werken, moet je daar ook in de winkel de consequenties uit trekken en een bijdrage leveren. En dat zou de politiek ook moeten doen, door de BTW op groenten op 0 procent te zetten."

In de strokenlandbouw komen lange rijen fruitbomen te staan, waarvan boeren nu al zeggen: veel te lastig om die te oogsten.

Vet: "Dan vraag je toch aan de stadsbevolking om een eigen appelboom te kopen? Of een boom te adopteren? En jouw appeltjes zelf

te plukken? We gaan in de toekomst rondom de stad veel meer boeren zien, die de interactie met de stedelingen zullen aangaan. Die bijvoorbeeld in opdracht van burgers gaan verbouwen, of hun groenten en fruit direct aan de stad aanbieden. Daar is sociale interactie. Verder weg van de stad zullen de grotere boeren op grotere percelen werken. Maar ook daar kun we de biodiversiteit vergroten, met een gelijke opbrengst aan producten. De ecologische kennis is er."

Gaat de ecologie de resultaten van haar inspanningen nog zien, fietsend door de Nederlandse polders? Bijna laconiek: "Natuurlijk! Gelukkig zien we veel enthousiasme en voorlopers die al aan positieve veranderingen werken. We starten verschillende Living Labs, met een gebiedsaanpak. Je hebt voor de klei van Flevoland een andere aanpak nodig dan voor de zandgronden. Elk gebied is weer anders. In zo'n gebied gaan partijen samen aan de gang. We meten daar hoe een bepaald grondgebruik leidt tot herstel van biodiversiteit.

Onze aanpak is er een van: doen-leren-beter doen. Een ander grondgebruik kan soms meteen zichtbare resultaten opleveren. Echt biodiversiteitsherstel is natuurlijk wel een proces van jaren. Maar het is zeker geen terugkeer naar de tijd van Ot en Siën." ■

Website
Nationale Omgevingsvisie

.....
+ TEKST JAN BOM
+ FOTOGRAFIE MISCHA KEIJSER (LANDSCHAP) EN P+ (PORTRRET)
+ ART DIRECTION BUREAU BOUDEWIJN BOER EN STUDIO 10
+ UITGEVERIJ ATTICUS BV
+ WWW.P-PLUS.NL